

ΟΙ ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ ΣΤΗΝ ΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΟΔΥΣΣΕΑ ΕΛΥΤΗ: Η ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΤΟΥ ΑΝΔΡΕΑ ΕΜΠΕΙΡΙΚΟΥ

Αλίκη Τσοτσορού

1. Η θέση του Ελύτη για την ποιητική μεταφορά

Η ανάλυση των μεταφορών του Ελύτη μπορεί να οδηγήσει σε μια ολοκληρωμένη εκτίμηση του μεταφορικού λόγου του ποιητή και σε ασφαλή συμπεράσματα για τις προτιμήσεις του ποιητή και τις μεταφορικές πραγματώσεις του, αν οι μεταφορές αυτές εξεταστούν σε σύγκριση με εκείνες άλλων ποιητών. Η αξιολόγηση των μεταφορών του Ελύτη, η οποία θα προκύψει από την τοποθέτησή τους μέσα σε ένα ευρύτερο πλαίσιο σύγκρισης, θα βασιστεί σε αντικειμενικότερα και, επομένως, περισσότερο έγκυρα κριτήρια.

Μια παράλληλη εξέταση, εντούτοις, των μεταφορών του Ελύτη και των μεταφορών που υιοθετούνται από τους ποιητές της εποχής του¹, και ειδικότερα από τους προ-υπερρεαλιστές, όπως ο Δρίβας² και ο Σαραντάρης³, ή τους «ορθόδοξους» υπερρεαλιστές⁴, όπως ο Εμπειρικός και ο Εγγονόπουλος, δεν θα παρήγε μια πλήρη σειρά συγκρίσεων⁵, δεδομένου ότι ο ίδιος ο Ελύτης αναγνωρίζει τη συγγενεία του αλλά και το χρέος του σε πολλές από τις σημαντικότερες μορφές της ελληνικής ποίησης, αρχίζοντας από τον Σολωμό και φθάνοντας ως τους συγχρόνους του⁶: οι μεταφορές του πρέπει να συγκριθούν με τις μεταφορές παλαιότερων Νεοελλήνων ποιητών, όπως επίσης και να συνεξεταστούν με τις μεταφορές των νεωτερικών ποιητών της δεκαετίας του '30. Τέτοιες συγκρίσεις, ωστόσο, μπορούν να γίνουν απλώς κατά προσέγγιση: ίσως μόνο μια έρευνα με βάση τον ίδιο αριθμό λέξεων στο έργο των συγκρινόμενων ποιητών θα παρήγε ενδεχομένως ακριβείς συγκρίσεις.

Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1930 πραγματοποιούνται σημαντικές αλλαγές στον ποιητικό μεταφορικό λόγο, αλλά και, ως αποτέλεσμα εν μέρει αυτής της αλλαγής, στην ελληνική ποίηση στο σύνολό της: η νέα προσέγγιση στη μεταφορά δεν αφορά αποκλειστικά τον Ελύτη. Μπορούμε να μιλήσουμε για ένα γενικότερο φαινόμενο, χαρακτηριστικό των έργων εκείνων των ποιητών που ο κριτικός Αλέξανδρος Αργυρίου χαρακτηρίζει ως νεωτερικούς⁷.

Αυτή η λίγο ως πολύ γρήγορη αλλαγή δεν περιορίζεται στους τύπους των μεταφορών που επιλέγονται από τους ποιητές. Αντίθετα, η μεταφορά βρίσκεται στον πυρήνα της στάσης του ποιητή απέναντι στο ποίημα και τον κόσμο, όπως αυτός απεικονίζεται στο ποίημα.